

«ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

Програма навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Магістр» спеціальності «Менеджмент».

Предметом дисципліни є стратегічне та оперативно-тактичне управління фінансами підприємств різних організаційно-правових форм та різних форм власності, направлене на максимізацію фінансових результатів діяльності підприємства та максимізацію добробуту власників підприємства.

Міждисциплінарні зв'язки: «Фінансовий менеджмент» як навчальна дисципліна є складовою частиною економічної підготовки студентів. Дана дисципліна базується на знаннях студентами інших дисциплін, таких як «Макроекономіка», «Мікроекономіка», «Економіка підприємства», «Статистика», «Фінанси», «Податкова система», «Фінанси підприємств», «Інвестування», «Фінансовий аналіз».

1.МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладення навчальної дисципліни є формування системи теоретичних знань і практичних навичок з управління фінансами підприємств.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є засвоєння теоретичних та організаційних основ фінансового менеджменту; набуття знань і практичних навичок з управління грошовими потоками, прибутком і активами підприємства.

1.1. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні елементи компетентності:

знання:

- сутність і функції фінансового менеджменту;
- організацію фінансового менеджменту на підприємстві;
- стратегію і тактику фінансового менеджменту;
- організаційне та інформаційне забезпечення фінансового менеджменту;
- сутність і види грошових потоків підприємства;
- інструментарій управління грошовими потоками;
- методичний інструментарій оцінювання вартості грошей у часі та його застосування фінансових розрахунках;
- організацію та інструментарій управління прибутком;
- управління формуванням та використанню прибутку;
- формування і фінансування оборотних активів;
- сутність капіталу та його роль у діяльності підприємства;
- форми функціонування капіталу та їхні характеристики;
- теорії структури капіталу;
- інструментарій управління інвестиціями на підприємстві;
- сучасні концепції управління ризиками;
- методи нейтралізації фінансових ризиків;
- методи аналізу фінансових звітів;
- сутність і методи антикризового фінансового управління;
- методи прогнозування банкрутства підприємства.

вміння:

- прогнозувати грошові потоки підприємства;
- виявляти вплив факторів на кінцевий фінансовий результат підприємства;
- аналізувати фінансові ризики;
- прогнозувати грошові потоки для забезпечення стабільного функціонування підприємств;

- формувати стратегію ефективного розміщення фінансових ресурсів підприємства;
 - використовувати бюджетування для підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства;
 - управляти дебіторською заборгованістю підприємства;
 - управляти запасами підприємства;
 - контролювати ефективність антикризового фінансового управління, визначати вплив антикризових заходів на основні фінансові параметри підприємства;
 - використовувати багатофакторні кореляційно-регресійні моделі для оперативного регулювання структури витрат загального бюджету підприємства.
- Рівень знань з дисципліни «Фінансовий менеджмент» визначає професійну компетентність студента, його підготовленість до практичної діяльності

способи мислення: продуктивне й репродуктивне, аналітичне, творче й критичне, теоретичне й практичне;

професійні, світоглядні і громадянські якості: вміння аналізувати, прогнозувати, передбачати ситуацію; впевненість у собі, у прийнятих рішеннях; чіткі особисті цілі (знає, чого хоче від своєї роботи); уміння підкорятися вимогам, нормам організації; ерудованість; прагнення до постійного особистісного зростання; енергійність;

морально-етичні цінності: людяність; толерантність; справедливість; самоповага та повага до інших; підпорядкованість вчинків вимогам моралі; об'єктивність критеріїв оцінки роботи; неупередженість; цілеспрямованість; заповзятість і реалізм; праксеологічна зрілість і моральна стійкість; принциповість.

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин/ 3 кредити ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

Сутність фінансового управління підприємством і фінансових відношень. Кругообіг грошових і фінансових ресурсів підприємства. Мета та основні завдання фінансового менеджменту. Забезпечення максимізації сукупного доходу власників. Об'єкти і суб'єкти фінансового менеджменту. Функції з фінансового управління підприємством. Механізм фінансового менеджменту. Місце фінансового менеджменту в організаційній структурі підприємств.

Система забезпечення фінансового менеджменту. Методологічні основи побудови. Організаційне забезпечення. Основні організаційні структури управління підприємством та місце фінансового менеджера в них. Інформаційне забезпечення. Загальні вимоги до інформаційної бази.

Склад кількісного фінансового аналізу. Облік і звітність - інформаційна основа фінансового менеджменту. Фінансова звітність у системі фінансового менеджменту. Методи оцінки фінансових звітів. Користувачі інформації. Основні форми фінансової звітності. Бухгалтерський баланс і його значення для аналізу фінансового стану.

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

Поняття системи забезпечення фінансового менеджменту. Підприємство як підсистема національного господарства. Взаємодія підприємства із зовнішнім середовищем. Фінансовий механізм і його зміст. Характеристика окремих елементів фінансового механізму. Фінансові методи і прийоми, їх використання у фінансовому менеджменті. Фінансові важелі і їх дія на фінансовий стан суб'єкта господарювання. Система організаційного забезпечення. Зміст фінансової роботи на підприємстві. Суть організаційного механізму господарювання. Правила організації управління фінансами на підприємствах. Структура управління фінансами підприємства. Фінансові служби

підприємств. Основні цілі і задачі фінансових служб. Положення і фінансовому відділі. Фінансовий менеджер як основний суб'єкт управління фінансами підприємств. Основні функції, цілі і задачі фінансового менеджменту. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Основні користувачі фінансовою інформацією. Види фінансової інформації. Джерела фінансової інформації. Вимоги до фінансової інформації. Зміст основних груп фінансової інформації. Поняття фінансової звітності і її значення в ринковій економіці. Вимоги до фінансової звітності. Принципи обліку інформації, що включається у фінансову звітність. Класифікація і склад фінансової звітності. «Бухгалтерський баланс» (форма 1), «Звіт про фінансові результати» (форма 2), «Звіт про рух грошових коштів» (форма 3), «Звіт про власний капітал» (форма 4), «Примітки до фінансової звітності» (форма 5). Система оцінки фінансового положення підприємства. Основні форми аналізу фінансового стану. Системи фінансового аналізу, використовувані в системі фінансового менеджменту. Основні фінансові показники, використовувані для оцінки фінансового стану підприємства. Система фінансового прогнозування і планування. Суть системи фінансового прогнозування і планування. Види прогнозів і фінансових планів. Основні цілі і задачі, вирішувані в процесі фінансового прогнозування і планування. Система перспективного фінансового планування. Система поточного фінансового планування. Система оперативного фінансового планування. Бюджетування як основна форма оперативного фінансового планування. Система фінансового контролю. Призначення і основні задачі системи фінансового контролю. Система внутрішньофірмового фінансового контролю. Пріоритетні напрями фінансового контролю. Форми фінансового контролю. Контролінг як основна форма фінансового контролю в сучасних акціонерних компаніях. Основні функції фінансового контролінга. Етапи здійснення і види фінансового контролінгу.

Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

Поняття, види і значення грошових потоків для підприємства. Суть грошового потоку. Вхідний і вихідний грошові потоки. Необхідність і значення управління грошовими потоками підприємства. Критерії управління грошовими потоками. Класифікація грошових потоків за різними принципами. «Звіт про рух грошових коштів». Основні види господарської діяльності підприємства і грошові потоки. Основні принципи, цілі і задачі управління грошовими потоками підприємства. Етапи організації управління грошовими потоками підприємства. Порядок розрахунків грошових потоків при операційній, інвестиційній і фінансовій діяльності підприємства. Загальний грошовий потік підприємства. Чистий грошовий потік від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності. Чистий грошовий потік – підприємства. Аналіз грошових потоків підприємства. Показники, використані при аналізі грошових потоків по видах господарської діяльності і підприємства в цілому. Управління грошовими потоками підприємства. Система оптимізації грошових потоків в процесі господарської діяльності. Причини недоліку грошового потоку на підприємстві. Зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на вхідний і вихідний грошовий потік підприємства. Система заходів і методи оптимізації дисбалансу, що виникає при перевищенні вхідного і вихідного грошового потоку підприємства. Бюджетування як основний спосіб управління грошовими потоками підприємства. Платіжний календар і його значення в процесі управління грошовими потоками підприємства.

Тема 4. Управління структурою і вартістю капіталу

Економічна суть капіталу. Процес накопичення капіталу. Оборот капіталу. Прибутковість капіталу. Вартість капіталу. Попит і пропозиція капіталу. Структура капіталу. Класифікація капіталу. Управління формуванням капіталу. Суть і задачі управління капіталом. Методи управління формуванням капіталу. Методи оптимізації потреби в сукупному капіталі: балансовий, метод аналогій, метод питомої

капіталоємності, економіко-математичного моделювання, нормативний. Джерела формування капіталу і методи фінансування підприємницької діяльності: акціонування, бюджетне фінансування, самофінансування, позикове фінансування, змішане фінансування. Вартість капіталу. Методичні основи оцінки вартості капіталу. Оцінка вартості власного капіталу і порівняних до нього засобів. Оцінка вартості позикових засобів. Визначення вартості сукупного капіталу підприємства. Структура капіталу і її значення для підприємства. Методи визначення оптимальної структури капіталу: економіко-математичні, методи угруповань, регресійного моделювання. Фінансовий леверідж і його використання для визначення оптимальної структури капіталу підприємства.

Тема 5. Управління прибутком

Економічна суть прибули. Характеристика прибули як економічної категорії. Чинники, що впливають на формування прибули. Роль прибули в ринковій економіці. Види прибули Прибуток від основної операційної діяльності. Прибуток від операційної діяльності. Прибуток від фінансово-інвестиційної діяльності. Прибуток від звичної діяльності до оподаткування. Прибуток від надзвичайної діяльності. Прибуток оподаткування. Прибуток після оподаткування. Чистий прибуток підприємства. Нерозподілений прибуток. Суть управління прибули на підприємстві. Мета управління прибутком. Основні задачі управління прибутком. Основні функції управління прибутком підприємства. Управління прибутком в процесі основної операційної діяльності. Основні чинники, що впливають на формування прибули від основної операційної діяльності. Використовування маржинального методу в процесі управління прибутком. Визначення цільової планової суми чистого прибутку від основної операційної діяльності. Визначення прибули від інших видів господарської діяльності. Система заходів, сприяючих зростанню прибули підприємства. Методи максимізації прибули. Операційний леверідж. Управління витратами і цінами в процесі формування прибули підприємства. Управління використанням прибули підприємства. Визначення чистого прибутку підприємства. Податкова політика і її оптимізація. Розподіл чистого прибутку підприємства. Формування основних фондів підприємства. Чинники, що впливають на формування фондів підприємства. Використовування фондів підприємства. Дивідендна політика і її вплив на ринкову вартість підприємства. Капіталізація прибули і її значення для зростання ринкової вартості підприємства.

Тема 6. Управління витратами

Роль і значення контролю в управлінні витратами. Система управлінського контролю за виробничою діяльністю підрозділів. Суть внутрішнього управлінського контролю та його елементи. Структура і функції внутрішнього контролю. Ефективність облікових і контрольних систем. Характеристика факторів впливу на системи внутрішнього контролю. Методи вивчення поведінки витрат. Контроль динаміки затрат в управлінні формуванням собівартості. Застосування математико-статистичних методів для контролю за рівнем собівартості.

Сутність, функції і типи господарських рішень. Технологія прийняття управлінських рішень в системі управління витратами. Діагностика проблеми. Оцінка ситуації. Альтернативні варіанти. Прийняття рішень. Організація виконання рішень. Методи прийняття господарських рішень в системі управління ресурсами і витратами. Моделювання рішень, принципи і вимоги до ефективних управлінських рішень. Методи контролю витрат. Сутність моніторингу та його етапи. Зв'язок витрат виробництва з його ефективністю. Показники ефективності управління витратами та їх характеристика. Оптимізація виробничої діяльності за критерієм витрат. Аналіз взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток». Напрями підвищення ефективності управління витратами. Аналіз витрат виробництва і оцінка ефективності їх формування. Ефект масштабу виробництва.

Виробнича потужність та її рівні. Способи підвищення ефективності витрат підприємства.

Тема 7. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

Передумови і методи аналізу «витрати- обсяг діяльності - прибуток». Аналіз чутливості прибутку. Точка беззбитковості. Визначення точки беззбитковості за умов асортименту. Визначення точки беззбитковості Визначення запасу міцності та операційного важеля. Графічний метод аналізу витрати – обсяг діяльності – прибуток. Визначення точки беззбитковості на багатопродуктовому підприємстві. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та фінансового результату при калькулюванні на основі діяльності.

Тема 8. Управління інвестиціями

Економічна суть і класифікація інвестицій. Чинники, що впливають інвестиційна поведінка підприємств. Суть, цілі і задачі управління інвестиціями. Інвестиційні ресурси і їх формування. Джерела фінансування інвестицій. Управління реальними інвестиціями. Форми реальних інвестицій. Інвестиційні проекти як форма управління реальними інвестиціями. Фінансування реальних інвестиційних проектів. Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів. Розробка календарного плану реалізації інвестиційного проекту. Розробка бюджету реалізації інвестиційного проекту. Забезпечення нейтралізації проектних ризиків. Управління фінансовими інвестиціями. Особливості і форми здійснення фінансових інвестицій. Управління фінансовими інвестиціями підприємства. Чинники, що визначають інвестиційні якості окремих фінансових інструментів. Моделі оцінки вартості фінансових інструментів інвестування. Оцінка вартості окремих фінансових інструментів інвестування. Управління формуванням і використанням портфеля фінансових інвестицій. Забезпечення нейтралізації ризиків фінансового інвестування.

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

Сутність іпотеки. Фінансові ризики іпотечного кредитування як специфічна загроза в іпотечних операціях. Різновиди ризиків при іпотечному кредитуванні. Ризики комерційного банку при іпотечному кредитуванні. Ризики позичальника іпотечного кредиту. Ризики пов'язані з предметом застави. Методичні підходи щодо управління фінансовими ризиками іпотечного кредитування. Страхування в системі управління іпотечними ризиками.

Тема 10. Аналіз фінансових звітів

Зміст і задачі аналізу фінансової звітності. Мета аналізу фінансової звітності. Види фінансової звітності: бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, додаток до фінансової звітності. Методи аналізу фінансової звітності: читання звітів, горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, трендовий аналіз, розрахунок фінансових коефіцієнтів. Аналіз динаміки і структури активів і пасивів балансу підприємства. Аналіз «Звіту про фінансові результати». Аналіз «Звіту про рух грошових коштів підприємства». Аналіз «Звіту про власний капітал». Аналіз показників ліквідності і платоспроможності підприємства. Аналіз стійкості економічного зростання підприємства. Показники фінансової стійкості і стабільності підприємства. Показники ділової активності підприємства.

Тема 11. Управління джерелами фінансування

Управління капіталом підприємства. Джерела і методи фінансування. Поняття дивідендної політики і основні теорії. Типи дивідендної політики. Порядок виплати дивідендів. Управління оборотними активами. Політика підприємства в області оборотного капіталу. Управління грошовими коштами і їх еквівалентами. Управління

дебіторською заборгованістю. Управління запасами. Управління джерелами фінансування оборотних активів і види стратегій фінансування.

Тема 12. Антикризове фінансове управління підприємством

Фінансове прогнозування і планування в системі фінансового менеджменту. Методи планування. Технологія формування фінансових планів. Загальний бюджет підприємства: структура і принципи упорядкування. Види бюджетів. Методика розрахунку основних фінансових показників бюджетів. Аналіз і планування руху коштів. Урахування впливу ринкових факторів на основні показники планів. Класифікація методів обліку та аналізу впливу інфляції. Методика переоцінки звітності згідно з коливанням товарних цін. Моделювання непрямих доходів та витрат підприємства під впливом інфляції. Портфель фінансових активів. Інтерференція довго- і короткострокових аспектів політики підприємства. Механізм лізингової операції, умови договору, переваги лізингу для підприємства-користувача, грошові потоки, що виникають при лізингових операціях. Бюджет грошових коштів. Його принципи та розробка. Вплив невизначеності. Поглиблений аналіз власних оборотних коштів і поточних фінансових потреб. Фінансово-експлуатаційна потреба підприємства.

Тема 13. Антикризове фінансове управління на підприємстві

Поняття банкрутства і правове його забезпечення. Суть банкрутства. Система банкрутства в ринковій економіці. Закономірності банкрутства. Банкрутство як економічне і соціальне явище. Причини банкрутства і його результату. Необхідність банкрутства в ринковій системі господарювання. Цілі і принципи системи банкрутства. Основні чинники виникнення кризових ситуацій і банкрутства. Процедура визначення підприємства банкрутом. Альтернативні варіанти розвитку справи про банкрутство. Проходження справи про банкрутство. Порядок самоліквідації підприємства. Методи прогнозування банкрутства: західний і вітчизняний досвід. Суть, задачі і принципи антикризового фінансового управління підприємством. Зміст антикризового фінансового управління підприємством. Діагностика фінансової кризи підприємства. Фінансове управління процесами стабілізації, реорганізації і ліквідації підприємства. Фінансова санація.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бланк И.А. Управление активами : [текст] / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2000. – 721 с.
2. Бланк И.А. Управление использованием капитала: [текст] / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр; Эльга, 2000. – 508 с.
3. Стоянова Е. С. Управление оборотным капиталом : [текст] / Стоянова Е. С., Быкова Е. В., Бланк И. А. ; Под ред. Е. С. Стояновой. (Серия «Финансовый менеджмент для практиков»). – М.: Ника-Центр, 1998. – 128 с.
4. Бланк И.А. Управление формированием капитала : [текст] / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2002. – 512 с.
5. Бланк И.А. Финансовый менеджмент : [текст] / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2007. – 656 с.
6. Бланк И.А. Управление прибылью : [текст] / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2007. – 768 с.
7. Брігхем Е.Ф. Основи фінансового менеджменту : [підруч.] / Є. Ф. Брігхем ; пер. В. Біленький [и др.] ; наук. ред.: О. Д. Василик, О. Д. Заруба; КУ. – К.: Молодь, 1997. – 1000 с.

8. Фінанси підприємств : [підруч.] / Кол. авт. під. кер. проф. А. М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 1999. – 366 с.
9. Крайник О.П. Фінансовий менеджмент : [навч. посіб.] / О.П. Крайник, З.В. Клепикова. – Львів: Державний університет «Львівська політехніка», 2000. – 260 с.
10. Фінансовий менеджмент : [навч. посіб.] / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 496 с.

Допоміжна

1. Морошкин В.А. Практикум по финансовому менеджменту: технология финансовых расчётов с процентами : [Учебное пособ.] / В.А. Морошкин. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 112 с.
2. Леонтьев С.В. Стратегия успеха. Обобщение опыта реформирования российских предприятий : [Текст] / Леонтьев С.В., Масютин С.А., Тренёв В.Н. – М.: Новости, 2000.
3. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : [Текст] / О.О. Терещенко – К.: КНЕУ, 2000. – 412 с.
4. Тюрина А.В. Финансовый менеджмент : [Практикум.] / А.В. Тюрина. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 128 с.

Інформаційні ресурси

Сайт періодичного видання: «Фінанси України»
www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/category/bottom?cat_id=35691